

LATVIJAS REPUBLIKAS EKONOMIKAS MINISTRIJA
PATĒRĒTĀJU TIESĪBU AIZSARDZĪBAS CENTRS

K.Valdemāra ielā 157, Rīgā, LV – 1013 ♦ tālr. (+371) 67388624 ♦ fākss (+371) 67388634 ♦ e-pasts: ptac@ptac.gov.lv

AS „Parex banka”
Reģ.Nr.40003074590
Smilšu ielā 3
Rīgā, LV- 1522

LĒMUMS
par nevienlīdzīgiem un netaisnīgiem līguma
noteikumiem
Rīgā

2008.gada 5.septembrī

Nr.41-lg

[1] Patērētāju tiesību aizsardzības centrā (turpmāk – *PTAC*) 2008.gada 30.aprīlī saņemts (..) (turpmāk – *Patērētājs 1*) 2008.gada 28.aprīļa iesniegums (turpmāk – *Iesniegums 1*) saistībā ar AS „Parex banka” (turpmāk – *Sabiedrība*) (..) noslēgto Kredīta līgumu Nr.(..) (turpmāk – *Kredīta līgums 1*) un (..) noslēgto Ieķīlājuma līgumu Nr.(..) (turpmāk – *Ieķīlājuma līgums*). *Iesniegumā* minēts, ka *Patērētāja 1 Kredīta līguma 1* noteikumus un *Ieķīlājuma līguma* noteikumus uzskata par netaisnīgiem. *Iesniegumā 1* izteikts lūgums *PTAC* izvērtēt *Kredīta līguma 1* un *Ieķīlājuma līguma* noteikumus.

2008.gada 15.maijā *PTAC* saņemts (..) (turpmāk – *Patērētājs 2*) iesniegums (turpmāk – *Iesniegums 2*) saistībā ar (..) ar *Sabiedrību* noslēgto Kredīta līgumu Nr.(..) (turpmāk – *Kredīta līgums 2*). *Iesniegumā 2* izteikts lūgums *PTAC* izvērtēt *Kredīta līguma 2* atbilstoši spēkā esošajām patērētāju tiesību aizsardzības jomu regulējošajiem normatīvajiem aktiem, atzīt par spēkā neesošiem konstatētos netaisnīgos *Kredīta līguma 2* noteikumus, kā arī uzdot par pienākumu *Sabiedrībai* pārtraukt pildīt netaisnīgos *Kredīta līguma 2* noteikumus un atcelt uz tiem pieņemtus lēmumus.

Izskatot lietā esošos materiālus, *PTAC* konstatē:

[2] 2008.gada 6.jūnijā *PTAC Sabiedrībai* nosūtīja vēstuli Nr.21-04/4768-O-200, kurā pieprasīja *Sabiedrībai* sniegt skaidrojumu par *Iesniegumā 1* un *Iesniegumā 2* minēto, kā arī saskaņā ar *Administratīvā procesa likuma* 62.panta pirmās daļas noteikumiem aicināja *Sabiedrību* izteikt savu viedokli par *Kredīta līguma* un *Ieķīlājuma līguma* noteikumu atbilstību *Patērētāju tiesību aizsardzības likumam* (turpmāk – *PTAL*) un citiem patērētāju tiesību aizsardzības jomu reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem.

[3] 2008.gada 2.jūlijā *PTAC* saņemtajā 2008.gada 30.jūnija paskaidrojuma vēstulē Nr.2.7.-02/036/5912 (turpmāk – *Paskaidrojums*) saistībā ar *Iesniegumu 1 Sabiedrība* informē, ka ar līdzīga satura pretenzijām *Patērētājs 1* vērsās *Sabiedrībā* 2008.gada 27.aprīlī, uz ko *Sabiedrība* sniedza atbildi 2008.gada 19.maijā. *Sabiedrība* paskaidro, ka ar *Kredīta līguma 1* izsniegtais kredīts tika novirzīts *Patērētāja 1* saistību dzēšanai, kuras tam bija radušās pret trešajām personām. Tā kā arī *Kredīta līguma 1* saistības netika pildītas, *Sabiedrība* 2007.gada 27.oktobrī vienpusējā kārtā no šī līguma atkāpās un uzsāka piedziņu civilprocesuālā kārtībā.

Sabiedrība vērs uzmanību uz to, ka *Iesniegumā 1* nav norādīts, kādēļ *Patērētājs 1 Kredīta līguma 1* II daļas 6.2.-6.5.apakšpunktus uzskata par netaisnīgiem. *Sabiedrība* atzīmē, ka visā *Kredīta līguma 1* saistību izpildes gaitā tika pieļauti maksājumu kavējumi un attiecīgi piemēroti līgumsodi. Jautājumā par *Kredīta līguma 1* 6.3.apakšpunkta iespējamo netaisnīgumu tajā minēto līgumsodu neproporcionalitātes dēļ *Sabiedrība* paskaidro, ka *Kredīta līguma 1* spēkā esamības gaitā klientei šāda veida līgumsodi netika piemēroti un šādi riski vairs nepastāv. Savukārt attiecībā uz *Kredīta līguma 1* 6.4., 6.5.apakšpunktu *Sabiedrība* norāda, ka nokavējuma procenti nav *PTAL* regulējuma jautājums.

Attiecībā uz *Patērētāja 1* norādi par valsts valodas pilnīgu neprasmī un prasību tulkot līgumu viņai saprotamā valodā, *Sabiedrība* paskaidro, ka līgumi ar Latvijas Republikas pilsoņiem un pastāvīgajiem iedzīvotājiem tiek sastādīti un noslēgti valsts valodā, kādā tie nepieciešamības gadījumā iesniedzami arī valsts institūcijās, bet līgumu vai to projektu tulkošana citās valodās ir paša klienta iniciatīvas un finansējuma jautājums. Konkrētajā gadījumā *Sabiedrībai* tomēr ir pamats apšaubīt klienta apgalvojumu, jo visa *Sabiedrībai* adresētā sarakste ir iesniegta latviski. *Sabiedrības* ieskatā, līdzīgi ir vērtējami paziņojumi par nepilngadīga bērna esamību (to neapstiprina Latvijas Republikas Iedzīvotāju reģistrā pieejamā informācija) un *Sabiedrības* atteikumu izsniegt klientam tās noslēgto līgumu eksemplārus (to kopijas tomēr ir pievienotas *PTAC* adresētajam iesniegumam).

Jautājumā par *Ieķīlājuma līguma* iespējamo netaisnīgumu *Sabiedrība* atzīst, ka šis līguma veids nav aplūkojams patērētāju tiesību aizsardzības normu kontekstā, atsaucoties uz *Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu saskaņošanu attiecībā uz patēriņa kredītlīgumiem un par Padomes direktīvas 93/13/EK grozīšanu*. Tāpat *Sabiedrība* norāda, ka spēkā esošie tiesību akti nenosaka specifisku piedziņas procesa kārtību attiecībā uz patērētājiem piederošu ieķīlāto īpašumu, un ka arī konkrētajā gadījumā *Sabiedrība* vērsa piedziņu uz tai ieķīlāto nekustamo īpašumu saskaņā ar *Ieķīlājuma līguma* 2.3.2.apakšpunktā noteikto kārtību. *Sabiedrība* informē, ka 2008.gada 30.jūnijā notika trešā zvērinātu tiesu izpildītāju rīkotā izsole par *Sabiedrībai* ieķīlātā nekustamā īpašuma pārdošanu. *Sabiedrība* uzsver, ka juridisko jautājumu izskaidrošana un juridiskās palīdzības sniegšana klientiem nav *Sabiedrības* kā pakalpojuma sniedzēja pienākums.

Attiecībā uz *Iesniegumā 2* norādītājiem *Patērētāja 2* tiesību pārkāpumiem *Sabiedrība* uzskata, ka konkrētajā gadījumā tādi nepastāv. *Sabiedrība* informē,

ka ar *Patērētāju* noslēgtais *Kredīta līgums 2* sakarā ar maksājumu saistību neizpildi no *Patērētāja 2* puses pēc *Sabiedrības* iniciatīvas vienpusējā kārtā izbeigts 2007.gada augustā, uz saistību nodrošināšanai iekļāto īpašumu ir vērsta piedziņa un šobrīd tiek veiktas tiesību aktos paredzētās procesuālās darbības, lai pēc nenotikušās zvērinātu tiesu izpildītāju rīkotās izsoles īpašumu nostiprinātu uz *Sabiedrības* kā piedzinēja vārda.

Sabiedrība vērš uzmanību uz to, ka *Patērētājs 2* savā *Iesniegumā 2* nepamato to, kādēļ *Kredīta līgumā 2* (6.2.apakšpunkts, 6.4.apakšpunkts) noteikto līgumsodu par maksājuma kavējumu vai nokavējuma procentus *Patērētājs 2* uzskata par lieliem un neproporcionāliem. *Sabiedrība* paskaidro, ka konkrētajā gadījumā kā līgumsods laika periodā līdz *Kredīta līguma 2* laušanai ir aprēķināts 0.25% dienā no kārtējā *Kredīta līgumā 2* paredzētā maksājuma, kas kopumā sastādīja EUR 1591.59, kas salīdzinājumā ar ik mēnesi izdarāmā kavētā procentu maksājuma apjomu (EUR 4100.00 līdz EUR 42236.00 apmērā), kā arī kopējo uzņemto un neatmaksāto saistību summu, tas ir, EUR 800000.00 apmērā nav uzskatāms par pārmērīgu un klienta spējām neatbilstošu. Gadījumos, kad kredītsaistību apjoms un attiecīgi arī periodiski veicamais maksājums ir mazāks, proporcionāli mazāka ir arī līgumsoda summa, kas, pēc *Sabiedrības* ieskata, neliecina par *Sabiedrības* pārmērīgu un netaisnu iedzīvošanos uz patērētāja rēķina vai līgumsoda finansiāli iznīcinošo raksturu.

Sabiedrība paskaidro, ka saskaņā ar *Kredīta līguma 2* 6.4.apakšpunktu aprēķinātais procentu maksājums sastāda 0.75% dienā, kas konkrētajā gadījumā, ņemot vērā apjomīgo parāda summu, veido EUR 61266.74 dienā. Bez tam *Sabiedrība* atzīmē, ka pretēji *Iesniegumā 2* minētajam *PTAL* 6.panta trešās daļas 4.punkta nav minēti nokavējuma procenti.

Attiecībā uz *Kredīta līguma 2* II daļas 8.1.apakšpunktu, kurā noteikta strīdu izšķiršanas kārtība, *Sabiedrība* norāda, ka no *Kredīta līguma 2* izrietošo interešu aizsardzībai *Sabiedrība* nav griezusies Rīgas Starptautiskajā šķīrējtiesā un ka *Kredīta līguma 2* vairs nav spēkā.

Sabiedrība vērš uzmanību uz vairākiem apstākļiem, proti, ka *Patērētājs 2* ir bijušais *Sabiedrības* darbinieks un ka viņa informētības līmenis darījuma ietvaros nav vērtējams no „vidējā patērētāja” situācijas viedokļa, kā arī uz to, ka parakstīšanās zem līguma prezumē, ka līgumslēdzējas puses pieņem šos noteikumus kopumā un normatīvie akti neizvirza prasību nodrošināt, lai līgumos tiktu iekļautas vienīgi normas, kas ir vēlamas vai izdevīgas patērētājam.

Tāpat *Sabiedrība* norāda, ka *Patērētāja 2* prasība „uzdot par pienākumu AS „Parex banka” pārtraukt pildīt netaisnīgos līguma noteikumus un atcelt uz tiem pieņemtos lēmumus” nav kopumā realizējama, jo ar klientu ir pārtraukti pildīt visi *Kredīta līguma 2* noteikumi un piedziņas stadijā visi lēmumi tiek pieņemti un pildīti, pamatojoties uz spēkā esošajām civilprocesuālajām normām.

Sakarā ar *PTAC* izteikto aicinājumu *Sabiedrībai* iesniegt pierādījumus par līguma noteikumu apspriešanu ar *Patērētāju 1* un *Patērētāju 2* *Sabiedrība* norāda, ka, ņemot vērā pašreizējo *Sabiedrības* civiltiesisko attiecību stadiju ar abiem bijušajiem klientiem, līgumu noteikumu apspriešanas moments, kā arī

jautājuma izšķiršana par atsevišķu noteikumu iespējamu netaisnīgumu var radīt vienīgi tādas sekas, kādas jau ir iestājušās. *Sabiedrība* uzskata, ka nav nozīmes jautājumam par attiecīgo kredītēšanas līgumu II daļas 8.1.apakšpunktā pielīgtās „šķīrējtiesas klauzulas” apspriešanu, jo pēc minēto līgumu izbeigšanas *Sabiedrība* piedziņas vēršanai izmantoja citus civilprocesuālus instrumentus. Attiecībā uz pārējiem bijušo klientu minētajiem, viņuprāt, netaisnīgajiem līguma noteikumiem *Sabiedrība* uzskata, ka šādi apgalvojumi nav pamatoti, jo neviens no iesniegumu autoriem nav paskaidrojis, kas tieši uzskatāms par būtisku neatbilstību līgumos noteiktajās pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam. Tāpat *Sabiedrība* vērš uzmanību uz to, ka no iesniegumu teksta neizriet, ka kāds no konkrētajiem patērētājiem pēc būtības iebilstu pret *Sabiedrības* sniegta pakalpojuma kvalitāti vai norādītu, ka *Sabiedrība* ir nepamatoti vienpusējā kārtā atkāpusies no noslēgtajiem līgumiem.

Bez tam *Sabiedrība* informē, ka saskaņā ar *Sabiedrības* iekšējiem kredītēšanas darījumu juridiskās noformēšanas noteikumiem kredītēšanas līgumi ir apspriežami, kas nozīmē, ka patērētājam ir iespējams apspriest noslēdzamā kredītēšanas līguma noteikumus un ietekmēt līguma saturu; līdz ar to nav pamata pieņēmam, ka neviens no *Sabiedrības* klientiem – patērētājiem šo iespēju nav izmantojis.

Saistībā ar *PTAC* pieprasījumu *Sabiedrībai* sniegt atbildes uz vairākiem jautājumiem, kā arī izteikt savu viedokli par *Kredīta līguma 1* un *Kredīta līguma 2* noteikumiem *Sabiedrība* attiecībā uz *Kredīta līguma 1* (kas satur praktiski identiska satura līguma noteikumus kā *Kredīta līguma 2* noteikumi) 1.4.3.apakšpunktu, kurā paredzēta komisijas maksa par darījuma noformēšanu, informē, ka refinansēšanai nav nekāda sakara ar komisijas maksu par darījuma noformēšanu; tā tiek piemērota saskaņā ar *Sabiedrības* apstiprinātiem tarifiem atkarībā no piešķiramā kredīta summas. *Sabiedrība* uzsver, ka ne *PTAL*, ne starptautiskie tiesību akti neierobežo šāda veida maksājuma apmēru un nereglamentē to „aprēķināšanas” principus, kā arī neparedz valsts institūcijām tiesības regulēt preču un pakalpojumu cenu veidošanās mehānismu.

Attiecībā uz *Kredīta līguma 1* 3.3.apakšpunkta noteikumu, kurā cita starpā noteikts, ka *Sabiedrība* ir tiesīga pārtraukt kredīta izsniegšanu klientam, ja ir pasliktinājusies klienta maksātspēja, *Sabiedrība* atzīmē, ka klientu spējas uzņemties un pildīt kredītsaistības izvērtēšanas pienākumu kā pirms kredītēšanas līguma noslēgšanas, tā visā tā darbības laikā bankām par pienākumu uzliek *Kredītiestāžu likuma 52.pants*. *Sabiedrība* norāda, ka klienta maksātspēja tiek izvērtēta līdzīgi kā pirms kredīta piešķiršanas, kad bez skaitļos izsakāmiem rādītājiem *Sabiedrības* pilnvarotās amatpersonas vai koleģiālās institūcijas ņem vērā arī tos riska faktorus, kas konkrētā situācijā uzskatāmi par būtiskiem, vienlaikus *Sabiedrība* apzinās, ka, pārtraucot kredīta izsniegšanu bez pietiekama tiesiska pamata, tā būs spiesta uzņemties tā rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzību. *Sabiedrība* uzsver, ka nepastāv visos gadījumos vienādi piemērojami, skaitliski nosakāmi kritēriji, kuriem iestājoties *Sabiedrība* pārtrauc kredīta izsniegšanu, norādot, ka *Kredīta līguma 1* 3.3.apakšpunktā noteiktais ir jāskata saistībā ar *Sabiedrības* tiesībām vienpusēji atkāpties no attiecīgā līguma

(6.1.apakšpunkts), kura priekšnoteikumos ir paredzēts tāds apstāklis kā klienta maksātspējas pasliktināšanās, lai saglabātu operatīvas reaģēšanas iespēju un nepieciešamības gadījumā novērstu neattaisnojamu parādsaistību apjoma pieaugumu.

Saistībā ar *Kredīta līguma 1* 6.2. un 6.3.apakšpunktu noteikumiem *Sabiedrība* papildus paskaidro, ka *Kredīta līguma 1* 6.2.apakšpunkts nosaka līgumsodu par līgumā noteiktā periodisko maksājumu kavējumiem, kā arī *Kredīta līguma 1* 5.3.apakšpunktā noteiktajā gadījumā, kad *Sabiedrība* pati ir spiesta veikt tai ieķīlātā īpašuma apdrošināšanu. Savukārt *Kredīta līguma 1* 6.3.apakšpunktā ir paredzēti līgumsodi par visiem pārējiem eventuāliem klientu saistību pārkāpumiem. *Sabiedrība* uzsver, ka *Kredīta līguma 1* noteikumi nedod *Sabiedrībai* tiesības *Kredīta līguma 1* 6.3.apakšpunktā paredzētos līgumsodus ieturēt uz kredīta summas rēķina vai to palielinot virs kreditēšanas līgumā noteiktā apmērā. Tādējādi situācija, kad patērētājam var tikt piemērots dubults līgumsods saistībā ar *Kredīta līguma 1* 6.2. un 6.3.apakšpunktiem nevar rasties. *Sabiedrība* uzskata, ka minētie līguma noteikumi nevar radīt klientiem neizdevīgus riskus un no patērētāju tiesību aizsardzības viedokļa nav uzskatāmi par netaisnīgiem līguma noteikumiem.

Sakarā ar *Kredīta līguma 1* 6.3.apakšpunkta vērtējumu *Sabiedrība* norāda, ka līgumsodam nav tieši izsakāmas korelācijas ar saistību pārkāpuma rezultātā otrai pusei nodarīto kaitējumu un tam nav jābūt ekonomiski pamatotam, savukārt proporcionalitātes kritēriji nav noteikti nevienā Latvijas Republikas spēkā esošā tiesību aktā. *Sabiedrība* nav uzskatījusi par nepieciešamu veikt aprēķinus par to, kādu skaitliski izmērāmo negatīvo efektu tai varētu nodarīt situācija, kad konkrētais patērētājs pieļauj ar maksājumu saistību disciplīnas ievērošanu nesaistītus līguma pārkāpumus. *Sabiedrība* uzskata, ka, izstrādājot minēto līguma noteikumu, tā ir vadījusies no samērīguma un taisnīguma principa: tas izpaužas eventuālo saistību pārkāpumu diferenciācijā, apstākļi, ka, nosakot līgumsodu, tas tiek noteikts procentu izteiksmē no neatmaksātās kredīta summas, un tādējādi tiek ņemts vērā eventuālo risku pakāpeniskais samazinājums, gan arī klienta vispārējā maksātspēja. *Sabiedrība* nepiekrīt, ka minētajā līguma noteikumā paredzētais minimālais un/vai maksimālais ierobežojošais līgumsoda apmērs absolūtos skaitļos papildus procentuālā izteiksmē noteiktajam līgumsoda aprēķināšanas principam varētu radīt patērētājam neskaidrības par atbildības apmēru, paskaidrojot līgumsoda aprēķināšanas veidu. *Sabiedrība* arī norāda, ka konkrētais līguma noteikums nav aktuāls sakarā ar līgumisko attiecību izbeigšanos ar *Patērētāju 1* un tādēļ, ka šāds noteikums viņai nekad nav ticis piemērots.

Attiecībā uz identiska satura kā *Kredīta līguma 1* 8.1.apakšpunkta noteikums iekļaušanu patērētāju noslēgtajos kreditēšanas līgumos *Sabiedrība* uzsver, ka tās piedāvātie kreditēšanas noteikumi ir apspriežami un nav pamata uzskatīt, ka tas visos gadījumos neatbilst patērētāja izvēlei un gribai.

Sabiedrība nepiekrīt, ka *Līguma 10*.punktā ietvertais noteikums var tikt vērtēts kā deklaratīvs, kamēr vien spēkā esošo tiesību aktu un patērētāju tiesību aizsardzības institūciju līmenī tiek atbalstīta un par pieņemtu atzīta situācija, ka

patērētājs bauda pilnīgu tiesisko aizsardzību arī gadījumos, kas pats pilnībā ignorējis atbildīgas aizņemšanās principu un ar līguma noteikumiem kopumā iepazīstas vienīgi pēc tam, kad radušās problēmas ar tā izpildi.

Attiecībā uz *Ieķīlājuma līguma* noteikumu vērtējumu *Sabiedrība* atkārtoti norāda, ka šis līgums nav apskatāms patērētāju tiesību aizsardzības normu kontekstā. Vienlaikus *Sabiedrība* uzskata, ka *Ieķīlājuma līguma* 3.3.apakšpunktā noteiktais līgumsods nav vērtējams kā nesamērīgs, ņemot vērā to, ka tajā ietvertā atsauce attiecas vienīgi uz ļaunprātīgiem un prettiesiskiem ķīlas līguma apgrūtinājumiem un šajā gadījumā ir jāņem vērā pārkāpuma tīšais raksturs un prettiesiskā būtība, un šādas ķīlas devēja rīcības rezultātā nodarītā kaitējuma sekas.

Paskaidrojumā Sabiedrība arī izsaka savas neskaidrības par *PTAC* paskaidrojuma pieprasījumu, norādot, ka tai nav viennozīmīgi skaidrs, vai uzskatāms, ka *PTAC* ir ierosināta lieta par patērētāju tiesību pārkāpumu un šai lietā jau ir pieņemts lēmums pēc būtības, kas *Sabiedrībai* noteiktā termiņā izpildāms, kā arī nav skaidrs, uz kādu patērētāju loku tiek attiecinātas *PTAC* izvirzītās prasības un *Sabiedrībai* uzliktie pienākumi.

Izvērtējot lietā esošos materiālus un *Sabiedrības Paskaidrojumā* minētos argumentus, *PTAC* secina:

[4] *Patērētājs 1* tiesiskajās attiecībās, kas izriet no *Kredīta līguma 1* un *Ieķīlājuma līguma*, un *Patērētājs 2* tiesiskajās attiecībās, kas izriet no *Kredīta līguma 2*, ir uzskatāmi par „patērētājiem” *PTAL* 1.panta 3.punkta izpratnē, jo ir fiziskās personas, kas izsaka vēlēšanos iegādāties, iegādājas vai varētu iegādāties precī vai izmantot pakalpojumu nolūkam, kurš nav saistīts ar tās saimniecisko vai profesionālo darbību.

Savukārt *Sabiedrība* tiesiskajās attiecībās, kas izriet no *Kredīta līguma 1*, *Kredīta līguma 2* un *Ieķīlājuma līguma*, ir uzskatāma par „pakalpojumu sniedzēju” *PTAL* 1.panta 4.punkta izpratnē, jo ir persona, kas savas saimnieciskās vai profesionālās darbības ietvaros sniedz pakalpojumu patērētājam.

Iepriekš minēto *PTAC* pamato ar sekojošo:

Patērētāja 1 un *Sabiedrības* starpā tika noslēgts *Kredīta līgums 1*, kā arī *Patērētāja 2* un *Sabiedrības* starpā tika noslēgts *Kredīta līgums 2*, saskaņā ar kuru *Sabiedrība* apņēmas *Patērētājam 1* un *Patērētājam 2* izsniegt aizdevumu konkrētā līgumos norādītā apmērā.

No *Kredīta līguma 1* 1.3. punkta izriet, ka aizdevuma mērķis ir *Patērētāja 1* saistību refinansēšana. Saskaņā ar *Ieķīlājuma līgumu Patērētājs 1* apņēmas par labu *Sabiedrībai* ieķīlāt savu nekustamo īpašumu. Savukārt no *Kredīta līguma 2* 1.3.punkta izriet, ka aizdevuma mērķis ir *Patērētājam 2* saņemt aizdevuma summu nekustamā īpašuma iegādei.

PTAC norāda, ka uz *Kredīta līguma 1* un *Kredīta līguma 2* noteikumiem ir attiecināmas *PTAL*, kā arī Ministru Kabineta 1999.gada 13.jūlija noteikumu

Nr.257 *Noteikumi par patērētāju kreditēšanas līgumu* (kas bija spēkā *Kredīta līguma 1, Kredīta līguma 2* noslēgšanas brīdī) prasības, jo:

1) kritērijs darījuma atzīšanai par tādu, kas pakļauts patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam, ir līguma subjekts (fiziska persona, kas neizmanto preci vai pakalpojumu saimnieciskās vai profesionālās darbības nodrošināšanai) (Skat., Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 7.marta spriedums lietā SKA – 59 motīvu daļas 11.1.punkts). *PTAL* attiecas uz šaurāku gadījumu skaitu, tas ir, tikai uz noteiktu pirkuma un pakalpojuma līgumu daļu (darījumos, kuros viens no līgumslēdzējiem ir patērētājs). Līdz ar to *Civillikuma* un *Civilprocesa* likuma normas atzīstamas par vispārējām attiecībā pret *PTAL* normām, kas regulē to pašu tiesisko attiecību aspektu (Skat., turpat 10.punktu);

2) *Patērētājs 1* un *Patērētājs 2* atbilst *PTAL* 1.panta 3.punktā noteiktajai patērētāja definīcijai, jo ir fiziska persona, kas *Sabiedrības* sniegto pakalpojumu (aizdevuma pakalpojumu) izmanto personiskajām vajadzībām – lai refinansētu savas saistības (*Patērētāja 1* gadījumā) un lai iegādātos nekustamo īpašumu (*Patērētāja 2* gadījumā). Vienlaikus *PTAC* vērs uzmanību, ka *Patērētājs 1* un *Patērētājs 2* tiesiskajās attiecībās atrodas būtiski nevienlīdzīgākā stāvoklī salīdzinājumā ar *Sabiedrību*. Ņemot vērā iepriekš secināto, uz *Kredīta līgumu 1* un *Kredīta līgumu 2* ir attiecināmi *PTAL* noteikumi;

3) *PTAL* 1.panta 4.punktā ir noteikts, ka pakalpojuma sniedzējs ir persona, kas savas saimnieciskās vai profesionālās darbības ietvaros sniedz pakalpojumu patērētājam. Savukārt *PTAL* 1.panta 2.punktā sniegta pakalpojuma legāldefinīcija, kas paredz, ka pakalpojums ir „*personas saimnieciskās vai profesionālās darbības ietvaros par atlīdzību vai bez tās izpildīts patērētāja pasūtījums vai tāda ar patērētāju noslēgta līguma pildīšana, saskaņā ar kuru tiek iznomāta kāda lieta, izgatavota jauna lieta, uzlabota vai pārveidota esoša lieta vai tās īpašības vai veikts darbs, vai gūts nematerializēts darba rezultāts*”.

No iepriekš minētās definīcijas izriet, ka par pakalpojumu uzskatāms plašs darbību loks, kuru savas saimnieciskās darbības ietvaros sniedz pakalpojuma sniedzējs. Ar aizdevumu *Civillikuma* 1934.panta izpratnē jāsaprot zināma daudzuma atvietojamu lietu nodošana īpašumā, ar pienākumu atdot saņemto tādā pašā daudzumā un tādās pašas šķiras un labuma lietās. No aizdevēja puses, aizdevuma līguma ekonomiskā nozīme izpaužas brīvā kapitāla iesaistīšanā aprītē, gūstot ienākumus procentu veidā (Torgāns K. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.) R.: Mans Īpašums, 2000, 380.lpp.). No iepriekš minētās definīcijas izriet, ka arī aizdevuma izsniegšana ir uzskatāma par pakalpojumu – patērētājs no pakalpojuma sniedzēja saņem naudas līdzekļus savām personiskajām vajadzībām, par to pakalpojuma sniedzējam samaksājot zināmu atlīdzību procentu veidā.

PTAC konstatē, ka *Sabiedrība* kreditēšanas pakalpojumu *Patērētājam 1* un *Patērētājam 2* ir sniegusi savas saimnieciskās darbības (komercdarbības) ietvaros, jo, kā izriet no *Kredīta līguma 1* un *Kredīta līguma 2*, tad *Sabiedrība* par izsniegto aizdevumu saņem peļņu (*Kredīta līguma 1* 1.4.1.punktā noteikts, ka par aizdevuma summas izlietošanu *Patērētājs 1* maksā *Sabiedrībai* procentus

par kredīta lietošanu, kā arī *Kredīta līguma 2* 1.4.1.punktā noteikts, ka par aizdevuma summas izlietošanu *Patērētājs 2* maksā *Sabiedrībai* procentus par kredīta lietošanu). Līdz ar to secināms, ka *Patērētājam 1* un *Patērētājam 2* sniegtais pakalpojums (izsniegtais aizdevums) ietilpst *Sabiedrības* veiktās saimnieciskās (komercdarbības) ietvaros.

Nemot vērā iepriekš minēto, *PTAC* secina, ka *Sabiedrība* ir sniegusi pakalpojumu *PTAL* 1.panta 2.punkta izpratnē, tas ir, pēc *Patērētāja 1* un *Patērētāja 2* lūguma (pasūtījuma) saskaņā ar *Kredīta līgumu 1* un *Kredīta līgumu 2* ir izsniegusi viņiem aizdevumu. Tātad *Patērētājs 1* un *Patērētājs 2* ir uzskatāms par patērētāju *PTAL* 1.panta 3.punkta izpratnē, bet *Sabiedrība* – par pakalpojuma sniedzēju *PTAL* 1.panta 4.punkta izpratnē. Līdz ar to uz *Kredīta līgumu 1* un *Kredīta līgumu 2* ir attiecināmi *PTAL* noteikumi;

4) *PTAL* 8.panta pirmā daļa nosaka, ka „*Saskaņā ar patērētāja kreditēšanas līgumu persona, kas nodarbojas ar patērētāja kreditēšanu, piešķir vai apsola piešķirt patērētājam kredītu, tai skaitā kredītu nekustamā īpašuma iegādei. Kredīts noformējams kā atlikts maksājums, aizdevums vai cita finansiāla vienošanās*”. No *PTAL* 8.panta pirmās daļas noteikumiem izriet, ka par patērētāja kreditēšanas līgumu uzskatāms: 1) atlikts maksājums (piemēram, nomaksas pirkuma līgums); 2) aizdevums (piemēram, aizdevums *Civillikuma* 1934.panta izpratnē); 3) cita finansiāla vienošanās (piemēram, finanšu līzings).

Tādējādi no minētās tiesību normas neizriet nosacījums, ka konkrētajam līgumam obligāti jābūt saistītam ar kādu precī vai pakalpojumu. Līdz ar to secināms, ka šāds kreditēšanas līgums kā *Kredīta līgums 1* un *Kredīta līgums 2* ir viens no patērētāja kreditēšanas līguma veidiem. *PTAC* vērs uzmanību, ka *PTAL* prasības attiecas uz jebkuru aizdevuma līgumu, kuru patērētājs noslēdz ar kredīta devēju (aizdevēju), kurš patērētājam aizdevumu izsniedz savas saimnieciskās vai komercdarbības ietvaros.

Balstoties uz iepriekš minēto, secināms, ka uz *Kredīta līgumu 1* un *Kredīta līgumu 2* noteikumiem ir attiecināmi *PTAL* 6.panta noteikumi par netaisnīgiem līguma noteikumiem.

[5] Attiecībā uz *PTAC* kompetenci izvērtēt *Iekļājuma līguma* noteikumus *PTAC* norāda, ka saskaņā ar *PTAL* 25.panta ceturtās daļas 6.punktu *PTAC* funkcijās ietilpst „***patērētāju tiesību ievērošanas uzraudzība līgumu projektos un līgumos, ko patērētāji slēdz ar ražotājiem, pārdevējiem vai pakalpojumu sniedzējiem, arī normatīvajos aktos paredzēto darbību veikšana, lai ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs grozītu līguma projektu vai pārtrauktu pildīt līguma noteikumus, ja līguma projektā vai noslēgtajā līgumā konstatēti netaisnīgi vai neskaidri noteikumi***”. Atbilstoši Ministru kabineta 2006.gada 1.augusta noteikumu Nr.632 *Patērētāju tiesību aizsardzības centra nolikums* 4.13.apakšpunkta noteikumiem *PTAC* uzdevumos ietilpst izvērtēt patērētājiem izteikto piedāvājumu, līgumu projektu, kā arī noslēgto līgumu un saistību izpildes atbilstību normatīvajos aktos noteiktajām prasībām un pieņemt attiecīgu lēmumu. No *PTAL* 25.panta ceturtās daļas 6.punkta noteikumiem izriet, ka

PTAC kompetencē ietilpst patērētāju tiesību ievērošanas uzraudzība līgumos, ko patērētāji slēdz ar pakalpojumu sniedzējiem.

PTAC konstatē, ka *Ieķīlājuma līgums* ir noslēgts starp *Patērētāju 1* un *Sabiedrību*, tātad ķīlas devējs ir *Patērētājs 1*, ar ko arī noslēgts *Kredīta līgums 1*. Saskaņā ar *Ieķīlājuma līguma* 1.2.punktu - hipotēka uz ieķīlāto īpašumu tiek nodibināta kā nodrošinājums ķīlas ņēmēja prasījumiem, kuri tam var rasties pret *Patērētāju 1* saskaņā ar noslēgto *Kredīta līgumu 1*.

PTAC vērš uzmanību, ka *Eiropas Parlamenta un Padomes 1986.gada 22.decembra direktīvas par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz patēriņa kredītu 87/102/EEK* (kuras noteikumi ir ieviesti arī Latvijas normatīvajos aktos) 1.panta 1.punkts nosaka, ka šī direktīva attiecas uz kredītlīgumiem. Tādējādi minētās direktīvas norma skaidri nosaka līgumu veidu, uz kādu tā ir piemērojama.

Ieķīlājuma līgums ir uzskatāms par ķīlas līgumu. Kā jau iepriekš tika minēts, tad *Ieķīlājuma līgumā* ķīlas devējs ir pats *Patērētājs 1*, kas ir aizņēmējs *Kredīta līgumā 1*. Tādējādi *Ieķīlājuma līgums* ir saistīts ar *Kredīta līgumu 1*, jo, pamatojoties uz *Ieķīlājuma līgumu*, *Patērētājs 1* ieķīlā par labu *Sabiedrībai* savu nekustamo īpašumu un nodibinātā hipotēka uz ieķīlāto īpašumu kalpo kā nodrošinājums *Sabiedrības* prasījumiem, kas var rasties pret *Patērētāju 1* saskaņā ar noslēgto *Kredīta līgumu 1*.

PTAC norāda, ka *Eiropas Parlamenta un Padomes 1993.gada 5.apriļa direktīvas par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 93/13/EEK* (turpmāk – *Direktīva 93/13/EEK*), kuras noteikumi ir ieviesti arī *PTAL*, 1.panta 1.punkts nosaka, ka šīs direktīvas mērķis ir saskaņot dalībvalstu normatīvus un administratīvus aktus, kas attiecas uz negodīgiem noteikumiem līgumos, ko slēdz starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju. Savukārt šīs direktīvas preambulā uzsvērts, ka „*dalībvalstu pienākums ir nodrošināt to, ka ar patērētājiem noslēgtos līgumos nav negodīgu noteikumu*”. Tāpat *Direktīvas 93/13/EEK* preambulā atzīmēts, ka „*tā kā efektīvāku patērētāju aizsardzību var panākt, pieņemot vienveidīgus tiesību aktus negodīgu noteikumu jomā; tā kā šos tiesību aktus būtu jāattiecina uz visiem līgumiem, kas noslēgti starp pārdevējiem vai piegādātājiem un patērētājiem; tā kā tā rezultātā, cita starpā, no šīs direktīvas būtu jāizslēdz līgumi attiecībā uz nodarbinātību, līgumi attiecībā uz mantojuma tiesībām, līgumi attiecībā uz tiesībām saistībā ar ģimenes tiesībām un līgumi attiecībā uz uzņēmumu apvienošanas un iestāžu vai partnerības līgumiem*”. No *Direktīvas 93/13/EEK* preambulas izriet, ka normatīvie akti negodīgu noteikumu jomā ir attiecināmi uz visiem līgumiem, kas noslēgti starp pārdevējiem vai piegādātājiem jeb pakalpojuma sniedzējiem (saskaņā ar šīs direktīvas 2.panta „c” apakšpunktu pārdevējs vai piegādātājs direktīvas izpratnē ir jebkura fiziska vai juridiska persona, kura šīs direktīvas aptvertos līgumos darbojas nolūkos, kas ir saistīti ar tās amatu, uzņēmējdarbību vai profesiju, neatkarīgi no tā, vai tas ir valsts vai privāts) un patērētājiem. Vienlaikus jāņem vērā, ka *Direktīvas 93/13/EEK* preambulā ir uzskaitīti līgumi, uz kuriem nav attiecināmi normatīvie akti par netaisnīgiem līguma noteikumiem, proti, līgumi attiecībā uz nodarbinātību, līgumi attiecībā uz

mantojuma tiesībām, līgumi attiecībā uz tiesībām saistībā ar ģimenes tiesībām un līgumi attiecībā uz uzņēmumu apvienošanu un iestāžu vai partnerības līgumiem. Tādējādi *Direktīvas 93/13/EEK* preambulā ir konkrēti noteikti izņēmumi, tas ir, līgumu veidi, uz kuriem nav attiecināmas prasības par līguma noteikumu taisnīguma izvērtēšanu, un kā redzams no iepriekš minētā, tad preambulā kā izņēmums nav minēts ķīlas līgums. Līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka ķīlas līguma noteikumi nav pakļauti taisnīguma pārbaudei no patērētāju tiesību jomas aspekta, turklāt jāņem vērā fakts, ka konkrētajā gadījumā patērētāja kreditēšanas līgumu (*Kredīta līgumu 1*) un ķīlas līgumu (*Ieķīlājuma līgumu*) ar *Sabiedrību* kā aizdevēju un ķīlas ņēmēju ir noslēdzis viens un tas pats patērētājs (*Patērētājs 1*), kas no minētajiem līgumiem izrietošajās konkrētajās tiesiskajās attiecībās vienlaikus ir gan aizņēmējs, gan ķīlas devējs.

PTAC norāda, ka likumdevējs *PTAL* 25.panta ceturtās daļas 6.punktā ir pilnvarojis *PTAC* kā kompetento valsts iestādi veikt patērētāju tiesību ievērošanas uzraudzību līgumu projektos un līgumos, ko patērētāji slēdz ar ražotājiem, pārdevējiem vai pakalpojumu sniedzējiem, arī normatīvajos aktos paredzēto darbību veikšana, lai ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs grozītu līguma projektu vai pārtrauktu pildīt līguma noteikumus, ja līguma projektā vai noslēgtajā līgumā konstatēti netaisnīgi vai neskaidri noteikumi. Līdz ar to *PTAC* ir tiesīgs izvērtēt tādus līgumu, kas noslēgti starp pārdevēju, ražotāju vai pakalpojumu sniedzēju un patērētāju, noteikumu atbilstību *PTAL* 6.pantam par netaisnīgiem līguma noteikumiem, kā arī veikt tiesību normās noteiktos attiecīgos pasākumus, ja konkrētajā līgumā tiek konstatēti netaisnīgi līguma noteikumi.

Balstoties uz iepriekš minēto, kā arī ņemot vērā to, ka ķīlas līgums nav minēts *Direktīvas 93/13/EEK* preambulā kā izņēmums no līgumu veidiem, uz kuriem nav attiecināmi noteikumi par līgumu noteikumu taisnīguma izvērtēšanu no patērētāju tiesību aizsardzības viedokļa, un to, ka konkrētajā gadījumā *Kredīta līgumu 1* un *Ieķīlājuma līgumu* ar *Sabiedrību* kā aizdevēju un ķīlas ņēmēju ir noslēdzis viens un tas pats patērētājs - *Patērētājs 1*, kas no minētajiem līgumiem izrietošajās konkrētajās tiesiskajās attiecībās vienlaikus ir gan aizņēmējs, gan ķīlas devējs, tad, pamatojoties uz *PTAL* 25.panta ceturtās daļas 6.punktu, *PTAC* ir tiesīgs izvērtēt arī *Ieķīlājuma līguma* noteikumu atbilstību *PTAL* 6.panta noteikumiem par netaisnīgiem līguma noteikumiem.

[6] Saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas noteikumiem līguma noteikums, kuru līgumslēdzējas puses savstarpēji nav apspriedušas, ir netaisnīgs, ja tas pretēji labticīguma prasībām rada būtisku neatbilstību līgumā noteiktajās līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam. Saskaņā ar *PTAL* 6.panta piekto daļu līguma noteikums vienmēr ir uzskatāms par savstarpēji neapspriestu, ja līgums sastādīts iepriekš un patērētājam nav bijis iespējams ietekmēt attiecīgā līguma noteikumus. Saskaņā ar *PTAL* 6.panta sestās daļas noteikumiem, ja ir apspriesti līguma atsevišķi noteikumi vai atsevišķu noteikumu attiecīgi aspekti, tad nevar uzskatīt, ka savstarpēji apspriesti ir arī pārējie līguma noteikumi.

PTAL 6.panta septītā daļa nosaka, ka „*Ja ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs apgalvo, ka līguma noteikumi ir savstarpēji apspriesti ar patērētāju, viņa pienākums ir to pierādīt*”. *PTAL* 6.panta septītās daļas noteikumi uzliek pierādīšanas nastu pakalpojuma sniedzējam gadījumos, kad pastāv domstarpības par to, vai attiecīgie līguma noteikumi ir vai nav savstarpēji apspriesti.

PTAC vērš uzmanību, ka par apspriestiem līguma noteikumiem uzskatāmi līguma noteikumi, par kuriem līgumslēdzēji savstarpēji apspriežot (savstarpēji apmainoties viedokļiem) ir vienojušies. Līdz ar to parakstīts līgums pats par sevi nav pietiekams pierādījums tam, ka līgumslēdzēji savstarpēji apsprieda katru līguma noteikumu atsevišķi (skat., Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 7.marta spriedums lietā Nr.C30519003 motīvu daļas 14.punktu). Līdz ar to par pietiekamu pierādījumu līguma apspriešanas faktam pats par sevi nevar kalpot konkrētā patērētāja paraksts līgumā.

Papildus *PTAC* norāda, ka, iekļaujot līgumā, ko slēdz ar patērētāju, netaisnīgus līguma noteikumus, par tiem ir nepieciešama atsevišķa apspriešana un ar patērētāja parakstu vien nepietiek, lai apgalvotu, ka patērētājs šādiem līguma noteikumiem ir piekritis, jo „*pat skaidri izteikts patērētāja apliecinājums, ka viņš ir iepazīstināts ar līguma standartnoteikumiem un vienojies par tiem, neizslēdz Direktīvas (Direktīva 93/13/EEK par netaisnīgiem noteikumiem patērētāju līgumos) piemērošanu*” (skat., Zadraks G. *Direktīvas 93/13/EEK par netaisnīgiem noteikumiem patērētāju līgumos nepieciešamā reforma. Likums un Tiesības*, 2005, Nr.4, 103.lpp.).

Salīdzinot *Kredīta līguma 1* un *Kredīta līgumu 2*, *PTAC* konstatē, ka *Kredīta līguma 1* un *Kredīta līguma 2* noteikumi pēc būtības ir identiski. Tādējādi var secināt, ka *Kredīta līgums 1* un *Kredīta līgums 2* ir uzskatāmi par tipveida līgumiem. *PTAC* atzīmē, ka tipveida līgumu piedāvāšana patērētājiem nav aizliegta, taču, raugoties no patērētāju tiesību aizsardzības viedokļa, jāņem vērā, ka šajā gadījumā tipveida līgumos nedrīkst tikt iekļauti vai patērētājam piedāvāti netaisnīgi līguma noteikumi, ko nosaka arī *PTAL* 6.panta pirmās daļas noteikumi.

Vērtējot līgumu noteikumu apspriešanu, *PTAC* ņem vērā arī apstākli, ka *Sabiedrība* nav iesniegusi pierādījumus, kas pierādītu, ka *Kredīta līgums 1* un *Ieķīlājuma līgums* ir savstarpēji apspriests ar *Patērētāju 1*, bet *Kredīta līgums 2* – ar *Patērētāju 2* (izņemot katra attiecīgā līguma būtiskās sastāvdaļas). Līdz ar to, ievērojot *Administratīvā procesa likuma* 161.panta pirmās daļas noteikumus, *PTAC* secina, ka *Kredīta līgums 1* un *Ieķīlājuma līgums* uzskatāmi par neapspriestiem ar *Patērētāju 1*, bet *Kredīta līgums 2* – par neapspriestu ar *Patērētāju 2*.

Vienlaicīgi *PTAC* atzīmē, ka regulējums attiecībā uz netaisnīgiem līguma noteikumiem ir iekļauts, lai nepieļautu, ka kāda no līgumslēdzēju pusēm piespiestu otru pusi noslēgt līgumu, kura noteikumi atbilst tikai vienas līgumslēdzēju puses interesēm, otrai pusei atņemot tai nozīmīgas tiesības, tādējādi skarot patērētāju intereses.

[7] **Kredīta līguma 1 un Kredīta līguma 2 8.1.punkta** noteikums paredz, ka „Puses vienojas, ka jebkurš strīds, nesaskaņa vai prasība, kas izriet no Līguma, kas skar to vai tā pārkāpšanu, izbeigšanu vai spēkā neesamību, tiks galīgi izšķirts **Rīgas Starptautiskajā šķīrējtiesā**, kas atrodas Rīgā, saskaņā ar Latvijas Republikā spēkā esošajiem tiesību aktiem un šīs šķīrējtiesas reglamentu viena šķīrējtiesneša sastāvā latviešu valodā uz izsniegto dokumentu pamata **vai pēc Bankas izvēles Latvijas Republikas tiesā pēc piekrišanas**”.

Ieķīlājuma līguma 4.2.punkta noteikums paredz, ka „Puses vienojas, ka jebkurš strīds, nesaskaņa vai prasība, kas izriet no Līguma, kas skar to vai tā pārkāpšanu, izbeigšanu vai spēkā neesamību, tiks galīgi izšķirts **Rīgas Starptautiskajā šķīrējtiesā**, Rīgā, saskaņā ar šīs šķīrējtiesas reglamentu un Latvijas Republikas likumdošanu viena šķīrējtiesneša sastāvā latviešu valodā uz iesniegto dokumentu pamata **vai pēc Ķīlas nēmēja izvēles citā Latvijas Republikas tiesā pēc piekrišanas**”.

No **Kredīta līguma 1 un Kredīta līguma 2 8.1.punkta** noteikumiem un **Ieķīlājuma līguma 4.2.punkta** noteikuma izriet, ka strīdu izšķiršanas kārtība ir noteikta šķīrējtiesā - Rīgas Starptautiskajā šķīrējtiesā vai pēc *Sabiedrības* izvēles - LR tiesā pēc piekrišanas. Tādējādi strīdu risināšana LR tiesā iespējama tikai gadījumā, ja *Sabiedrība*, nevis patērētājs izvēlas strīdu nodot izskatīšanai LR tiesā.

PTAC norāda, ka minētās šķīrējtiesas klauzulas ir netaisnīgi līguma noteikumi, jo saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 7.punkta noteikumiem par netaisnīgiem līguma noteikumiem uzskatāmi noteikumi, kas „izslēdz vai kavē patērētāja tiesības vērsties patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs vai tiesā, paredz strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā”. No minētās tiesību normas izriet, ka jebkurš līguma noteikums, kas kavē patērētāju izmantot iepriekš minētās tiesības, ir uzskatāms par netaisnīgu. *PTAC* norāda, ka tas, ka iepriekš norādītajās šķīrējtiesas klauzulās ir noteikts, ka strīdi tiek risināti LR tiesā vai šķīrējtiesā, nenozīmē, ka tāpēc konkrētais noteikums nekavē patērētājam tiesības uz savu aizsardzību vispārējās jurisdikcijas tiesā, jo situācijā, kad *Sabiedrība* no līguma izrietošo strīdu risināšanai nolemtu vērsties šķīrējtiesā, patērētājam vairs nav iespēju realizēt savu tiesību aizsardzību LR vispārējās tiesu instancēs un līdz ar to šādā situācijā patērētājam tiek kavētas tiesības uz savu aizsardzību tiesā.

PTAC arī norāda, ka **Kredīta līguma 1 un Kredīta līguma 2 8.1.punktā** un **Ieķīlājuma līguma 4.2.punktā** noteiktās šķīrējtiesas klauzulas (strīda izskatīšana šķīrējtiesā vai pēc *Sabiedrības* izvēles LR tiesā) sekas ir identiskas tādas šķīrējtiesas klauzulas sekām, kas paredz strīda izskatīšanu tikai šķīrējtiesā un kas atzīstama par netaisnīgu līguma noteikumu saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 7.punkta noteikumu. *PTAC* vērs uzmanību, ka šāda šķīrējtiesas klauzula kā **Kredīta līguma 1 un Kredīta līguma 2 8.1.punktā** un **Ieķīlājuma līguma 4.2.punktā** ietvertā klauzula, tāpat kā līguma noteikums, kas paredz strīda izskatīšanu tikai šķīrējtiesā, rada būtisku neatbilstību pušu saistībās un pienākumos par sliktu patērētājam un nostāda to neizdevīgā stāvoklī, jo gadījumā, kad prasītājs ir *Sabiedrība*, patērētājam nav nekādu iespēju izvairīties no šķīrējtiesas procesa.

„Līdz ar to līguma noteikums, kas paredz strīda izskatīšanu šķīrējtiesā vai vispārējās jurisdikcijas tiesā pēc prasītāja izvēles, atzīstams par netaisnīgu līguma noteikumu saskaņā ar PTAL 6.panta trešās daļas 7.punktu un 1.punktu kontekstā ar 5.panta otrās daļas 5.punktu. (..) Kaut arī vispārējās jurisdikcijas tiesa var neizsniegt izpildrakstu par šķīrējtiesas spriedumu patērētāja tiesības skarošā jautājumā, tomēr pamatots ir Lēmuma arguments, ka patērētājam nav nekādu iespēju izvairīties no šķīrējtiesas procesa, ja Banka kā prasītājs izvēlas strīda izskatīšanu šķīrējtiesā un pieteicējs kaut kādu apstākļu dēļ nevēršas (nevar vērsties) un neiesniedz iebildumus vispārējās jurisdikcijas tiesā” (Skat., Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 21.februāra spriedumu lietā Nr.A42394906 (A2123-07/2), motīvu daļas 11.punktu). Papildus jāņem vērā tas, ka arī Satversmes tiesa 2005.gada 17.janvāra spriedumā Lietā Nr.2004-10-01 9.3.2. rindkopā ir atzinusi, ka patērētāju tiesības paredz īpašus ierobežojumus šķīrējtiesas līguma noslēgšanai.

Tāpat profesors K. Torgāns ir norādījis, ka: *„ļaujot bez ceremonijām patērētājam uzspiest vienu šķīrējtiesnesi un ar to viņam atņemot iespēju uz lietas izskatīšanu tiesā, tiek pārkāpts Patērētāju tiesību aizsardzības likums”* (K. Torgāns. *Šķīrējtiesas Latvijā: vajadzīgas radikālas pārmaiņas*. Jurista Vārds, 11.01.2005.). K. Torgāns skaidrojis, ka šķīrējtiesas process galvenokārt ir domāts strīdu izskatīšanai starp komersantiem, kas noteikts arī UNCITRAL noteikumos (United Nation Commission On International Trade Rule, Arbitration rules, General Assembly Resolution 31/98), kas pārņemti daudzu Latvijas šķīrējtiesu reglamentos.

Vienlaikus PTAC informē, ka arī līdzšinējā tiesu prakse ir atzinusi šķīrējtiesu ar patērētāju noslēgtā līgumā par netaisnīgu līguma noteikumu (Skat., Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 7.marta spriedums lietā Nr.C30519003, SKA-59; Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 3.oktobra spriedumu lietā Nr.A42373806 A1887-07/17).

PTAC norāda, ka patērētāja izvēles brīvība varētu realizēties tikai tādā gadījumā, ja patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs un tiesā vērstos pats patērētājs vai ja šķīrējtiesas klauzulā būtu norāde, ka strīdu izskatīšanas kārtība šķīrējtiesā notiek tikai pēc patērētāja izvēles.

Ņemot vērā iepriekš minēto, saskaņā ar PTAL 6.panta trešās daļas 7.punktu kontekstā ar 5.panta otrās daļas 5.punktu, 6.panta trešās daļas 1.punktu Kredīta līguma 1 un Kredīta līguma 2 8.1.punkta noteikums, kas paredz, ka *„Puses vienojas, ka jebkurš strīds, nesaskaņa vai prasība, kas izriet no Līguma, kas skar to vai tā pārkāpšanu, izbeigšanu vai spēkā neesamību, tiks galīgi izšķirts Rīgas Starptautiskajā šķīrējtiesā, kas atrodas Rīgā, saskaņā ar Latvijas Republikā spēkā esošajiem tiesību aktiem un šīs šķīrējtiesas reglamentu viena šķīrējtiesneša sastāvā latviešu valodā uz izsniegto dokumentu pamata vai pēc Bankas izvēles Latvijas Republikas tiesā pēc piekritības”*, un Ieķīlājuma līguma 4.2.punkta noteikums, kas paredz, ka *„Puses vienojas, ka jebkurš strīds, nesaskaņa vai prasība, kas izriet no Līguma, kas skar to vai tā pārkāpšanu, izbeigšanu vai spēkā neesamību, tiks galīgi izšķirts Rīgas Starptautiskajā šķīrējtiesā, Rīgā, saskaņā ar šīs šķīrējtiesas reglamentu un Latvijas Republikas*

likumdošanu viena šķīrējtiesneša sastāvā latviešu valodā uz iesniegto dokumentu pamata vai pēc Ķīlas nēmēja izvēles citā Latvijas Republikas tiesā pēc piekritības”, ir vērtējami kā netaisnīgi līguma noteikumi.

[8] Kredīta līguma 1 un Kredīta līguma 2 10.punkta noteikums paredz, ka „*Parakstot Līgumu, Puses apliecina, ka tas ir parakstīts, ņemot vērā Pušu izteikto gribu, un ir apspriests Līguma noteikumu saturs, nozīme un sekas, t.sk., strīdu izskatīšanas kārtība. Puses atzīst Līgumu par taisnīgu, savstarpēji izdevīgu, noslēdz to labprātīgi, bez maldības un viltus un apņemas to pildīt”.*

Attiecībā uz minētajā noteikumā ietvertu līguma apspriešanas klauzulu PTAC vērš uzmanību, ka šāda atruna pati par sevi nav vēl pierādījums tam, ka līguma noteikumi ir tikuši savstarpēji apspriesti ar konkrēto patērētāju.

No PTAL 6.panta piektās daļas noteikumiem izriet, ka līguma noteikums vienmēr ir uzskatāms par savstarpēji neapspriestu, ja līgums sastādīts iepriekš un patērētājam nav bijis iespējams ietekmēt attiecīgā līguma noteikumus. Turklāt PTAL 6.panta sestā daļa nosaka, ka, ja ir apspriesti līguma atsevišķi noteikumi vai atsevišķu noteikumu attiecīgi aspekti, tad nevar uzskatīt, ka savstarpēji apspriesti ir arī pārējie līguma noteikumi. Turklāt atbilstoši PTAL 6.panta septītās daļas noteikumiem pierādīšanas pienākums par līguma noteikumu savstarpēju apspriešanu ar patērētāju ir uzlikts ražotājam, pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam. Tādējādi strīdā par līguma noteikumu apspriešanas fakta esamību, kā apstiprinājums ražotāja, pārdevēja vai pakalpojuma sniedzēja viedoklim, ka līguma noteikumi ir savstarpēji apspriesti ar patērētāju, juridiskā nozīmē kalpo tikai pierādījumi. Apspriešanas fakta pierādīšanai iesaistītā puse var izmantot normatīvajos aktos noteiktos pierādīšanas līdzekļus. Pie tam jāņem vērā, jau iepriekš minētais, ka patērētāja paraksts līgumā pats par sevi vēl nav pietiekams pierādījums, kas apliecina līguma noteikumu apspriešanas faktu. Pamatojoties uz iepriekš minēto, PTAC norāda, ka neatkarīgi no Kredīta līguma 1 un Kredīta līguma 2 10.punktā noteiktā, domstarpību gadījumā par to, vai attiecīgais līguma noteikums ir ticis apspriests ar patērētāju, Sabiedrībai tas ir jāpierāda, pretējā gadījumā šādai 10.punktā noteiktajai atrunai par līguma noteikumu apspriešanu ir tikai deklaratīva nozīme.

[9] Kredīta līguma 1 un Kredīta līguma 2 5.1.6.punkta noteikums paredz, ka „*ja, pamatojoties uz Klienta pieprasījumu, tiek veikti grozījumi Līgumā un/vai dokumentos par Līgumā noteikto Klienta saistību nodrošinājumu vai pastiprinājumu vai Maksājumu grafikā, vai Banka sagatavo un izskata dokumentus vai veic citas darbības saistībā ar Līgumu, t.sk., pārfinansēšanās gadījumā, samaksāt par to Bankai komisijas maksu saskaņā ar Bankas pakalpojumu cenrādi, kas ir spēkā šajā Līguma apakšpunktā minēto darbību veikšanas brīdī, kā arī apmaksāt vai atlīdzināt Bankai ar iepriekš minēto darbību veikšanu saistītos visus tiešos, pamatotos izdevumus”.*

Attiecībā uz pārfinansēšanas gadījumu PTAC vērš uzmanību, ka saskaņā ar Ministra kabineta 2008.gada 25.augusta noteikumu Nr.692 Noteikumi par patērētāja kreditēšanas līgumu 30.punktu kredīta devējam nav tiesību pieprasīt

kompensāciju par kredīta saistību pildīšanu pirms noteiktā termiņa. Ja patērētājs izmanto tiesības uz kredīta saistību pildīšanu pirms noteiktā termiņa un veic pārkreditāciju pie cita kredīta devēja, **patērētājam var tikt prasīta tikai pamatota un samērīga maksa par pakalpojuma administratīvajiem izdevumiem, ja tādi rodas.**

[10] *Iesniegumā 2 Patērētājs 2 lūdzis PTAC izvērtēt Kredīta līguma 2 6.4.punkta noteikumu par Sabiedrības tiesībām pieprasīt nokavējuma procentus – „Ja līdz dienai, kad Banka saskaņā ar Līguma 6.1.punktu vienpusēji atkāpjas no Līguma, vai Galīgā norēķina dienai Klients nav pilnībā veicis visus Līgumā noteiktos maksājumus, Klients apņemas samaksāt Bankai nokavējuma procentus 0,75% apmērā no summas, kuru veido līdz dienai, kad Banka saskaņā ar Līguma 6.1.punktu vienpusēji atkāpjas no Līguma, vai Galīgā norēķina dienai neatmaksātā Kredīta, Bankai neatlīdzināto Līguma 5.3.punktā noteikto izdevumu (t.sk. apdrošināšanas prēmijas) un nesamaksāto Procentu kopsumma, par katru maksājuma kavējuma dienu. **Nokavējuma procenti tiek aprēķināti, sākot ar nākamo dienu pēc dienas, kad Banka saskaņā ar Līguma 6.1.punktu vienpusēji atkāpjas no Līguma, vai Galīgā norēķina dienas līdz pilnīgai visu iepriekš šajā Līguma punktā minēto maksājumu samaksai vai līdz dienai, kurā aprēķināto nokavējuma procentu summa kļūst vienāda ar summu, kuru veido līdz dienai, kad Banka saskaņā ar Līguma 6.1.punktu vienpusēji atkāpjas no Līguma, vai Galīgā norēķina dienai neatmaksātā Kredīta, Bankai neatlīdzināto Līguma 5.3.punktā noteikto izdevumu (t.sk. apdrošināšanas prēmijas) un nesamaksāto Procentu kopsumma”.***

PTAC paskaidro, ka saskaņā ar Civillikuma 1759.panta 1.punkta noteikumiem „Procenti jāmaksā, arī bez noteiktas norunas, uz likuma pamata šādos gadījumos: par katru parāda samaksas nokavējumu, kaut arī parāds pats par sevi būtu bezprocentīgs; šādus procentus sauc par nokavējuma procentiem”.

Nokavējuma procenti ir maksa par naudas vai cita kapitāla lietojumu pēc tam, kad iestājies maksājuma (atvietošanas lietas došanas) pienākums. Tātad nokavējumu procentu maksāšana ir saistīta ar tiesību pārkāpumu – nokavējumu, taču to daba paliek tāda pati kā procentiem vispār: arī nokavējumu procentu uzdevums ir nodrošināt ienākumus, ko dod kapitāls, atrodoties normālā aprītē, ekvivalenci mantiskajās attiecībās. Tāpēc nokavējumu procentus nedrīkst jaukt ar līgumsodu kā sankciju un it īpaši ar tādu līgumsodu, kas nosaukts par nokavējumu naudu (Torgāns K. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.) R.: Mans Īpašums, 2000, 256.-257.lpp.). Procentu un līgumsoda atšķirība izpaužas tādējādi, ka procentu pieaugumam ir robeža – 100%, bet līgumsodam tādas nav, kā arī procentu maksājums nav saistāms ar vainas esamību vai neesamību, turpretim no līgumsoda attiecīgā puse ir atbrīvojama, ja tā nav nokavējumā vainojama (skat., Torgāns K. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.) R.: Mans Īpašums, 2000, 254.lpp.).

Saskaņā ar *Civillikuma* 1756.pantu pienākums maksāt procentus pamatojas vai nu uz tiesisku darījumu, vai uz likumu. Papildus jāatzīmē, ka par kavējumu vienlaikus var būt noteikti gan procenti, gan līgumsods. Tas izriet no *Civillikuma* 1772.panta, kurā noteikts, ka līgumsoda samaksa neatsvabina šā soda cietēju no procentiem vai augļiem, kas no viņa pienākas.

PTAC atzīmē, ka atbilstoši 6.panta trešās daļas 4.punkta noteikumiem *PTAC* ir tiesīgs izvērtēt līgumsoda proporcionalitāti. Taču saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas noteikumiem, kas paredz, ka „līguma noteikums, kuru līgumslēdzējpusēs savstarpēji nav apspriedušas, ir netaisnīgs, ja tas pretēji labticīguma prasībām rada būtisku neatbilstību līgumā noteiktajās līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam”, *PTAC* ir tiesīgs izvērtēt nokavējuma procentu apmēra samērīgumu, jo arī ar patērētāju noslēgtajā līgumā ietvertie noteikumi par nokavējuma procentiem nedrīkst būt tādi, kas rada būtisku neatbilstību līgumā noteiktajās līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam.

(...)

[11] *Paskaidrojumā Sabiedrība* ir izteikusi savas neskaidrības par *PTAC* paskaidrojuma pieprasījumu, norādot, ka tai nav viennozīmīgi skaidrs, vai uzskatāms, ka *PTAC* ir ierosināta lieta par patērētāju tiesību pārkāpumu un šai lietā jau ir pieņemts lēmums pēc būtības, kas *Sabiedrībai* noteiktā termiņā izpildāms, kā arī nav skaidrs, uz kādu patērētāju loku tiek attiecinātas *PTAC* izvirzītās prasības un *Sabiedrībai* uzliktie pienākumi.

Atbildot uz iepriekš minēto, *PTAC* paskaidro, ka sakarā ar *Patērētāja 1* un *Patērētāja 2* iesniegumiem, kam pievienoti attiecīgie līgumi (tas ir, *Kredīta līgums 1*, *Ieķīlājuma līgums* un *Kredīta līgums 2*), *PTAC* saskaņā ar *PTAL* 25.panta ceturtās daļas 6.punktu, 26.panta otro daļu un 2006.gada 1.augusta Ministru kabineta noteikumu Nr.632 *Patērētāju tiesību aizsardzības centra nolikums* 4.13., 6.3. un 6.4.apakšpunktu uzsāka *Kredīta līguma 1*, *Ieķīlājuma līguma* un *Kredīta līguma 2* vērtēšanu, kā arī pieprasīja paskaidrojumu no *Sabiedrības*.

PTAC atzīmē, ka atbilstoši *Administratīvā procesa likuma* 62.panta pirmās daļas noteikumiem, lemjot par tāda administratīvā akta izdošanu, kurš varētu būt nelabvēlīgs adresātam vai trešajai personai, iestādei ir **pienākums** noskaidrot un izvērtēt adresāta vai trešās personas viedokli un argumentus šajā lietā. Tādējādi, nosūtot 2008.gada 6.jūnija paskaidrojuma pieprasījuma vēstuli Nr.21-04/4768-O-200, *PTAC* rīkojās saskaņā ar augstāk minēto normatīvo aktu prasībām.

PTAC norāda, ka 2008.gada 6.jūnija paskaidrojuma pieprasījuma vēstule Nr.21-04/4768-O-200 nav uzskatāma par administratīvo aktu. *PTAC* vērs uzmanību, ka minētajā paskaidrojuma pieprasījuma vēstulē *PTAC* izteica viedokli par *Kredīta līguma 1*, *Kredīta līguma 2* un *Ieķīlājuma līguma* noteikumiem un minētā vēstule neatbilst visām administratīvā akta pazīmēm, lai to varētu uzskatīt par administratīvo aktu, bet gan par iestādes izteiktu viedokli.

Saskaņā ar *Administratīvā procesa likuma* 1.panta trešo daļu administratīvais akts ir uz āru vērsts tiesību akts, ko iestāde izdod publisko tiesību jomā attiecībā uz individuāli noteiktu personu vai personām, nodibinot, grozot, konstatējot vai izbeidzot konkrētas tiesiskās attiecības vai konstatējot faktisko situāciju. Tā kā *PTAC* 2008.gada 6.jūnija paskaidrojuma pieprasījuma vēstule Nr.21-04/4768-O-200 neatbilst *Administratīvā procesa likuma* 1.panta trešajā daļā sniegtajai administratīvā akta definīcijai, tad to nevar uzskatīt par administratīvo aktu, ņemot vērā, ka tai nav galējā noregulējuma raksturs. Turklāt, nosūtot 2008.gada 6.jūnija paskaidrojuma pieprasījuma vēstuli Nr.21-04/4768-O-200, *PTAC* mērķis nebija *Sabiedrībai* uzlikt noteiktu tiesisku pienākumu, bet gan noskaidrot *Sabiedrības* kā administratīvā procesa dalībnieka viedokli un argumentus konkrētajā administratīvajā lietā. Pamatojoties uz iepriekš minēto, secināms, ka *PTAC* paskaidrojuma pieprasījuma vēstule Nr.21-04/4768-O-200 ir uzskatāma par starplēmumu pirms galīgā administratīvā akta izdošanas.

Papildus *PTAC* vērš uzmanību, ka *Kredīta līguma 1*, *Kredīta līguma 2* un *Ieķīlājuma līguma* noteikumus *PTAC* ir izvērtējis kontekstā ar konkrēto patērētāju (*Patērētāja 1* un *Patērētāja 2*) iesniegumos (*Iesniegumu 1* un *Iesniegumu 2*) minētajām situācijām, kā arī, ņemot vērā *Sabiedrības Paskaidrojumā* sniegto informācijas apjomu.

Balstoties uz iepriekš minēto un pamatojoties uz *Administratīvā procesa likuma* 161.panta pirmo daļu, *PTAL* 1.panta 2.punktu, 1.panta 3.punktu, 1.panta 4.punktu, 6.panta trešo daļu, 6.panta trešās daļas 7.punktu, 6.panta piekto daļu, 6.panta sesto daļu, 6.panta septīto daļu, 25.panta ceturtās daļas 6.punktu, 25.panta astotās daļas 1.punktu, ***PTAC* uzdod:**

1. *Sabiedrībai* pārtraukt pildīt ar patērētājiem noslēgtajos līgumos šāda satura netaisnīgos līguma noteikumus kā:
 - *Kredīta līguma 1*, *Kredīta līguma 2* **8.1.punkta noteikums**;
 - *Ieķīlājuma līguma* **4.2.punkta noteikums**
 (ja šāda satura līguma noteikumi nav savstarpēji apspriesti).
2. *Sabiedrībai mēneša laikā no lēmuma spēkā stāšanās* dienas grozīt patērētājiem piedāvātajos līguma projektos šāda satura līguma noteikumus kā:
 - *Kredīta līguma 1*, *Kredīta līguma 2* **8.1.punkta noteikums**;
 - *Ieķīlājuma līguma* **4.2.punkta noteikums**.
3. *Sabiedrībai* sniegt informāciju *PTAC* par administratīvā akta izpildi pirms administratīvā akta lemjošās daļas 2.punktā noteiktā izpildes termiņa beigām atbilstoši *PTAL* 25.panta desmitās daļas noteikumiem (tai skaitā, iesniedzot pārstrādātos patērētājiem piedāvātos līgumu projektus).

Saskaņā ar *Administratīvā procesa likuma* 70.panta pirmo daļu, 76.panta pirmo daļu un otro daļu, 79.panta pirmo daļu un *Patērētāju tiesību aizsardzības*

likuma 25.panta pirmo daļu šo administratīvo aktu adresāti var apstrīdēt Latvijas Republikas Ekonomikas ministrijā viena mēneša laikā kopš tā paziņošanas adresātiem, iesniedzot iesniegumu Patērētāju tiesību aizsardzības centrā, Rīgā, Kr. Valdemāra ielā 157, LV – 1013.

Direktore (paraksts)
(zīmogs)

B. Vītoliņa

IZRAKSTS PAREIZS